

ביאורים ומילואים - על סדר הדף היומי

פסחים י"ט עמוד א'

בגמ', הוסיף ר' עקיבא הקטורת והלבונה כו'.

א]. פירש": לבונה וגחלים: אף על גב דלאו אוכלין נינהו, **חבת הקודש מכשרתן ומשווי להו אוכל**, בפרק כל שעה (לפ, 6). מבואר הכא דמחמת חבת הקודש גם דברים שאינם ראויים לאכילה, שאינם מקבלים טומאה, כמו עצים ואבנים, אבל ע"י חבת הקודש נעשה דינו כאוכל, והקטורת העצים והלבונה שאינם ראויים לאכילה מקבלים טומאה. ומו"ר הג"ר **יהודה רבינוביץ** זצ"ל ר"מ בישיבת טשעבין היה נוהג לומר, דזה מרומז בזמר "ברוך קל עליון וכו' כל שומר שבת כדת מחללו הן הכשר חבת קודש גורלו". דהנה כתיב (ישעי מ"ו) "ואל יאמר בן הנכר הנלוה אל ד' וגו' ואל יאמר הסריס הן אני עץ יבש, כי כה אמר ד' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי וגו' ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות, שם עולם אתן לו אשר לא יכרת". מבואר בזה שבזכות שמירת שבת גם הסריס אשר הוא כעץ יבש יתברך בשם טוב אשר לא יכרת לעולם. וזהו ביאור הפייטן כל שומר שבת כדת מחללו - יהי' גורלו כמו "הכשר חבת הקודש", מה חבת הקודש מכשיר ועושה עצים ואבנים לאוכל, לענין קבלת טומאה, כן גורל השומר שבת שאף שהוא כעץ יבש יפרח ויגל בשם עולם.

בגמ', שנאמר כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת, הכתוב עשה כל מה שבכף אחת.

ב]. ה'פנים יפות' (פ"י נשא ז', י"א) מדייק מסוגיין חידוש הנוגע לימים אלו ימי חנוכת המזבח וקרבנות הנשיאים: דהנה חז"ל דורשים דין צירוף בכלי מה"ת מקרא "כף אחת", שכל מה שהיה בתוכו נהיה אחת, ומדייק הפנים יפות, מדוע לא הביאו הפסוק שלפני זה, "קערת כסף אחת". וכתב בביאור הדברים וז"ל: "נשיא אחד ליום נשיא אחד ליום וגו', לכאורה משמע שמתחילה הביאו קרבנם **לקרב כולל ביום ראשון** כדי שלא יהיה בהם שינוי שיקריבו כל הקרבנות בשביל כולל [וכו'], והשי"ת אמר להם נשיא אחד ליום נשיא אחד ליום". "אלא דלפ"ז קשה הא דאמרינן בזבחים (פ"ה) אמר שמואל לא שנו אלא מדות אבל מזרקות מקדשין שנאמר שניהם מלאים סולת, א"כ קשה כיון דכבר הקדישו המנחות בכלי הקודש [והכול הובא למשכן כבר ביום ראשון כנ"ל, א"כ] הרי נפסלו בלינה והאיך הקריבו אותם כל י"ב ימים" וכו'. "ונראה **דלא הקדישו** אלא על דעת שיצוה השי"ת אם ירצה בקרבנם או לא, שהרי אמר (מנחות נ:) קטורת המזבח החיצון הוראת שעה היתה, ובזה א"ש הא דאמר נשיא אחד ליום ולא אמר נשיא אחד ביום נשיא אחד ביום, **והיינו שהציווי היה שיקדש כ"א מיד ליום הקבוע לו, והיינו שאמר הרי הם קדושים ליום שני או ליום שלישי וכיוצא בו** [וכו']. ונראה ראייה לדברינו דהא אמרינן בפסחים דף י"ט כלי מצרף מה שבתוכו **לקודש** וכו' **שנאמר כף אחת עשרה זהב מלאה קטורת, הכתוב עשה כל מה שבכף אחת**, וקשה למה לא הביא הקרא הכתוב שלפניו קערת כסף אחת מזרק אחד כסף"

"אמנם לפמ"ש דמנחות ע"כ לא הקדישו אותם דאל"כ היו נפסלין בלינה, וא"כ ליכא למילף מיניה דכלי מצרף מה שבתוכו לקודש שהרי לא הקדישו, **אבל קטורת דאין נפסלות בלינה מן התורה** כדאיתא בשבועות (י"א). אמר ליה לינה קאמרת שאני קטורת הואיל וצורתה בכל השנה כולה - ופירש"י אינה משנה את מראיתה וכו', ומיהו שיקדשו בכלי ליקרב גזרו בו **רבנן** וכו', **ושפיר היו יכולין להקדיש אותו מיד** ויליף מיניה דכלי מצרף מה שבתוכו לקודש". [עכ"ל, והג"ר אהרן לרין אבד"ק רישא הי"ד בספרו **הדרש והעיון** (פ"י נשא מאמר ע') פירש כהנ"ל אך בדיוק להיפך שפסול לינה שייך רק בקטורת ולא במנחה וצ"ע עיי"ש. **עוד יש להעיר** שהפנים יפות ציין לסוגיין **בפסחים** שזה המאמר והפסוק מובא בדרך אגב, ולא **להציגה** כ"ג. ששם מקומו ושם עיקר מימרא דרב חנין].

ג]. ולא זכיתי להבין את דב"ק, דמה נפק"מ באיזה יום קידשה הקערה את הסולת, עדיין יכולין אנו ללמוד שבאותו היום שקידשה, ביום ראשון או שני או שלישי, הכלי צירף את כל הסולת לאחת, ועדיין יכולין היינו ללמוד זאת מקערת כסף אחת. ועוד, אי נימא דבברי קדשו של הפנים יפות, שהסולת והמזרקות קידשו רק ביום ההקדשה, מהיכי תיתי לומר שהקטורת שהובאה בכף כבר קודשה מיד ביום הראשון, דאף שאכן הקטורת אינה נפסלת בלינה, אך לאיזה צורך היה לו להכנה להקדישה כבר ביום הראשון, כשיודע שרק ביום השלישי יצטרך להקריבו, ואם ח"ו תיטמא, הרי גרם לטומאת קודש, והלא עדיף היה שיקדש את הקטורת ביום ההקדשה יחד עם הסולת והמזרקות, וה' יאיר עיני.

ד]. אף **המשך חכמה** (שס, פסוק י"ג) עמד בזה, והוא מבאר בפשטות ובדקדוק רב, וז"ל: וזה שדייקה התורה "כף אחת" - דכל המונח בתוכה מתיחס אל הכף, ודבר אחד הוה. אף דלעיל כתיב (פסוק יג) "קערת כסף אחת", **התם הוא למנין**, ולכך כתיב ברישא **חומר** הדבר - "קערת כסף", ואח"כ המנין - "אחת", וכן צריך להיות. והכא כתיב "כף אחת", והדר החומר "**זהב**", וכך היה צריך להיות "כף זהב **אחת**, עשרה" [לפי שמשקלה עשרה של כסף - עיין ספרי ורש"י]. ולכן בסוף הפרשה במנין הכללי כתיב (פסוק פ"ה) "שלושים ומאה הקערה האחת כסף", והדר (פסוק פ"ו) כתיב (י"כפ"ה) **זהב** [חומר] "שתיים עשרה" [המנין], "עשרה עשרה הכף בשקל הקודש", ולא כתיב "הכף האחת" כמו בקערה, ד"אחת" כתיב לדרשה". ה]. הגאון הנצי"ב **מואלוז'ין** זצ"ל בחיבורו '**מרומי שדה**' עמ"ס חגיגה (ש"ס) כתב: "וקשה לי למאי דריש אחת שנאמר בכף יותר מבקערה ומזרק שנאמר בהם אחד. ונראה שבא ללמד דאפילו כשאין צריך לקידוש כלי, הכלי מצרפן. דבקטרת המכתשת מקדשתו כדאי' בשבועות דף יא".

ביאורים ומילואים - על סדר הדף היומי

בחיבורו 'הרחב דבר' גם הביא הנצי"ב כפירושו הנ"ל, ושם הרחיב שאף שהטורי אבן בחגיגה שם כתב להיפך, שמה שנתקדש קום שהגיע לכלי אין הכלי מצרפו, ולכך לא ילפינן מקערת כסף אחת, ששם באמת לא יצרף המנחה שהיא המנחה מתקדשת כבר קודם בבלילתה, אבל הקטורת שאינה מתקדשת קודם שהגיעה אל הכף, הכף מצרפה ומחשיבה אחת, וע"ז כתב הנצי"ב במחילת כבוד תורתו אף הקטורת מתקדשת קודם שהגיע לכף ע"י המכתשת, ולכך מכריח שאף דבר שכבר נתקדש קודם שהגיע אל הכלי מצטרף, עיי"ש.

ו]. עפר אני תחת כפות רגלי גאון ישראל הנצי"ב, אך במחכ"ת יש לי להקשות טובא על דבריו, וצדקו דברי הטורי אבן שהם ברורים ונכונים, ראשית, דע"י **בריטב"א** (יומא מ"ח. ד"ה גנט) שלכאורה מפורש בדבריו, **דדבר שכבר נתקדש, אין הכלי יכול לצרפו לאחת אלא מדרבנן**, והפסוק הנ"ל הובא ע"י רב חנין להוכיח שצירוף כלי הוא **מדאורייתא**, וכיון דהפסוק מיירי בקטורת, ע"כ משאין הקטורת מתקדשת קודם שהגיעה אל הכף. וביותר, הלא **הרשב"א** (ש"מ ח"א סי' ל"א) כתב **להדיא**, דהלימוד מכף אחת עשרה זהב, הוא כיון שהקטורת אינה קדושה אלא בקדושת דמים, עד שבאה על הכף ואז מתקדשת בקדושת הגוף, והוא ממש כדברי הטורי אבן, ולהיפך מפירוש הנצי"ב.

וא"ת והלא הנצי"ב הביא ראיה מהגמ' שבועות שמבואר שהקטורת כבר מתקדשת במכתשת, כבר הקשה כן **הרדב"ז** בתשובותיו (ח"ג סי' תל"ז) על הרשב"א הנ"ל, ומחלק **דהני מילי קטורת של ציבור**, והרדב"ז מפרש שם להדיא אבל הקטורת של הנשיאים היה של יחיד, ואינם מתקדשים אלא בכף, עיי"ש (וה"מ סי' ט"ז) **רבי יוסף גאון** כמוכח בסו"ט חגיגה ט"ז, וצ"ע זה' יאיר עיני ליישב ולהבין באמת דברי רבותינו.

ז]. ובכל הדין של צירוף כלי, בין אם מה"ת, ובין אם הוא מדרבנן כדפסק הרמב"ם (פ"ח מ"א ס"ב, ח"ז), יש לחקור מה עושה צירוף הכלי, האם הכלי עושה לכל מה שבתוכו **כחתיכה אחת** וכאילו הכל מחובר, או שהכלי עושה בה דין נטמא מקצתו נטמא כולו, אף על גב דאינו חתיכה אחת, והנפק"מ היכא שחלק מהאוכל כבר היה טמא קודם שהגיע לכלי.

והנה במנחות (כ"ד.) בעי רבא, עשרון שחלקו, ונטמא אחד מהן, והניחו בביסא, וחזר טבול יום ונגע באותו טמא מהו, מי אמרינן שבע ליה טומאה או לא ע"ש, וברמב"ם (ש"מ ח"א סי' ט"ז) מבואר להדיא בתירוץ הב' דרך לענין דין צירוף כלי מיבעיא, אך בחתיכה אחת שמקצתו נטמא וצירפו לו פחות מכביצה אוכלין טהורין, ונגע טמא בחלק הנטמא, נטמא הכל, ולא אמרינן שבע ליה טומאה, עיי"ש.

והביאור הוא, דבחתיכה אחת חשיבא נגע במקצתו כנגיעה בכולו, והרי נוגע אף בצד הטהור, משא"כ בצירוף כלי לא חשיבא כחתיכה אחת, וא"כ לא נגע בכולו, אלא דין דנטמא מקצתו נטמא כולו, וכיון שהמקצת כבר נטמא שוב אינו מקבל טומאה.

אמנם עדיין יש להסתפק, דאולי דין צירוף כלי מחשיבו לחתיכה אחת רק בשעה שיויר טומאה למקצתו, אבל כשכבר נטמא מקצתו ונגע בו הטמא, ליכא כלל דין צירוף כלי, שהרי לא נטמא דבר בכלי, ויש לעיין בכל זה.

פסחים י"ט עמוד ב'

בגמ', והו"ל ספק טומאה ברשות הרבים וכל ספק טומאה ברשות הרבים ספיקו טהור.

ח]. **הפני יהושע** מדייק מסוגיין דלא כשיטת הר"ש באהלות (פ"ח מ"א) שפירש דרבי עקיבא ס"ל שאף ספק טומאה ברה"ר טמא, ולכאורה משנה דמחט אזיל בשיטת ר"ע, והגמ' מסיק לקולא דספק טומאה ברה"ר טהור. וביאר הפנ"י דצ"ל שהיו הכא בגוונא שהספק הוא על האדם הטמא שטימא את המחט, אלא שהמחט נטמא מהסכין, ובמילא הו"א אין בו דעת להישאל דספקו טהור.

וכן הקשה **המהרש"ם** (ח"ד סי' י"ד) וז"ל: "ובעיקר דברי הר"ש הנ"ל שכתב דר"ע לית ליה דין ספק טומאה ברה"ר, צ"ע מפסחים יט ב' ושם נזכר ר"ע במשנה ע"ש ותבין. ומצאתי בפני יהושע פסחים י"ט סו"ט ב' שם שהעיר בזה, ותירוצו שם צ"ע דאדם וכלים שוים דשניהם יש להם טהרה", וקושיא זו כבר הזכיר המהרש"ם לעיל (ח"א סי' קפ"א) עיי"ש.

ט]. ויש לי הערה בזה, וכנראה הוא מחוסר הבנה, דהר"ש שם כתב דר"ע **ורבי יוסי** לית להו ספק טומאה ברה"ר טהור, ורק ספק ספיקא טהור, ובזה מפרש דברי רש"י (נ"ל י.) בב' שבילין שהוא משנה דרבי יוסי שהקבר היה על כל רוחב השביל כדי שלא יהיה ספק ספיקא (עיי"ש בסו"ט), ובסוגיין מביאה הגמ' ב' משניות שאזיל בדין ספק טומאה ברה"ר טהור, והמשנה השניה היא מכל הכלים בירושלים הנשנית בשקלים (פ"ח מ"א סי' ז'), והתנא החולק שם הוא רבי יוסי שאומר **כול טהורין**, ומדוע הם מקשים על הר"ש רק ממשנה דר"ע, ואינם מקשים מהמשנה דר"י, דהלא הר"ש אמר בחדא מחתא הן על ר"ע והן על ר"י וז"ל: "משמע הכא דר"ע לית ליה ספק טומאה ברשות הרבים ספיקו טהור וכן ר' יוסי". וא"כ הו"ל להקשות על הר"ש אף מר' יוסי ולא רק מר' עקיבא.

י]. ובעיקר קושייתם, אולי י"ל שהר"ש עצמו עמד בזה, אמנם לא מסוגיין, אך הוא מקשה כע"ז מסוגיא אחרת, ומתרץ וז"ל: וי"ל דבעשה טהרות מודו ר' עקיבא ור' יוסי דברשות הרבים ספיקו טהור אפי' בחדא ספיקא כיון דאין להם תקנה אם נטמאים". ויש להאריך בביאור חילוקו הקשה, אך חזינו דגם לפירושו יש אופן ודרך שלר"ע ור"י ספק טומאה ברה"ר טהור, וי"ל דבכה"ג מיירי בסוגיין ודו"ק.